

Ignacy Bieda

"Determination und Freiheit", Bernhard Welte, Frankfurt am Main 1969 : [recenzja]

Collectanea Theologica 40/2, 219-220

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wania u słuchaczy. Każę nam mocno zastanowić się nad sposobem naszego przepowiadania.

Próba wskazania najbardziej odpowiedniego modelu współczesnego języka katechezy odkrywa przed nami to wszystko, co powinniśmy wziąć pod uwagę w naszym katechizowaniu.

Ks. Edward Lazarowicz, Tarnów

Heinrich SCHLIER, *Über die Auferstehung Jesu Christi*, Einsiedeln 1968, Johannes Verlag, s. 71.

O zmartwychwstaniu Chrystusa Pana ukazało się już wiele publikacji i temat ten nie schodzi z pola zainteresowania teologów i egzegetów. Porusza go również Heinrich Schlier, który stara się dać odpowiedź na pytanie, co w oparciu o teksty Nowego Testamentu należy rozumieć przez zmartwychwstanie Chrystusa i jakie jest znaczenie tego zmartwychwstania. Zmartwychwstaniem zajmuje się autor pod kątem nie apologetycznym czy historycznym, ale teologicznym. Przez zmartwychwstanie Nowy Testament rozumie wydarzenie — *rema* (hebrajskie *dabar*). Wydarzenie to jest swego rodzaju faktem, polegającym na tym, że Chrystus powstając z martwych wchodzi w życie, które definitywnie przestaje być objęte prawem umierania, wobec którego śmierć jest całkowicie bezsilna; przez zmartwychwstanie ciało Chrystusa staje się ciałem „jasności”, „ciałem duchowym”, które w przeciwieństwie do ciała ziemskiego cechuje „nieskazitelność”, „moc”, „wspaniałość”, „wolność” i „przeobrażenie”. Zmartwychwstanie oznacza „wywyższenie” Chrystusa, obdarowanie Go pełnią potęgi i mocy Syna Bożego, wejście do chwały Ojca. Przez zmartwychwstanie wyrwał Bóg Tego, który na krzyżu umarł i został pogrzebany, z kajdan śmierci, dając Mu w posiadanie wspaniałość życia, które jest tylko życiem.

Interesujące są spostrzeżenia autora dotyczące znaczenia słów „ukazać się” i „ujrzeć”, którymi posługują się ewangelisti opisując objawienia się Chrystusa Pana. Autor podkreśla z naciskiem, że zmartwychwstania nie stworzył kerygmat, ale dzięki objawieniom się zmartwychwstałego uczniom stało się ono najważniejszym przedmiotem chrześcijańskiego kerygmatu, który właśnie dzięki zmartwychwstaniu tchnie radością, entuzjazmem, pełną nadzieją i poczuciem zwycięstwa. Przez zmartwychwstanie staje się Chrystus „Kyriosem”, któremu przysługuje pełnia władzy na niebie i na ziemi; przez zmartwychwstanie zostaje Chrystus zwycięzcą nad potęgami tego świata. Zmartwychwstanie posiada znaczenie kosmiczne, przeobrażające wszystko i otwierające ludzkości drogę do życia, do uświęcenia, usprawiedliwienia, przebaczenia i pojednania, czemu daje wyraz Apostoł w 1 Kor 15, 14—17. Wprawdzie sam fakt zmartwychwstania osłonięty jest nieprzeniknącą tajemnicą i nikt z ludzi nie był jego świadkiem, mimo to dzisiejszy człowiek, któremu tak bardzo imponuje panowanie nad naturą, powinien zwracać się do tej tajemnicy i czerpać z niej siły. Owszem dopiero wtedy zdoła go ona pociągnąć i żywotnie zaangażować, kiedy sobie głęboko uświadomi jej tajemniczość i niewymowne znaczenie.

Ks. Ignacy Bieda SJ, Warszawa

Bernhard WELTE, *Determination und Freiheit*, Frankfurt am Main 1969, Josef Knecht, s. 147.

Zagadnienie ludzkiej wolności, będące już od dawna jednym z zasadniczych przedmiotów filozoficznych dociekań, skupia na sobie ciągle uwagę. Zasluguje ono na szczególne omówienie zwłaszcza dzisiaj, kiedy współczesna biologia, psychologia i socjologia wykrywają coraz nowe elementy, które

wolność tę zdają się w znacznej mierze ograniczać. Czy świadomość dobrowolnego postępowania i wolnego wyboru, na której opierają się takie wartości jak sumienie, odpowiedzialność, prawo, religia itp., nie jest w rzeczywistości iluzją czy wyidealizowaniem ludzkiego sposobu działania uwarunkowanym ściśle systemem biofizycznym i biochemicznym? Czy nie stoimy przypadkiem wobec alternatywy porzucenia albo moralności, sumienia i prawa albo osiągnięć współczesnej nauki? Na to dręczące i ciągle aktualne pytanie stara się odpowiedzieć fryburski profesor. Z jednej strony nie przemilcza i nie bagatelizuje czynników wpływających determinująco na człowieka, z drugiej jednak staje w obronie wolności ludzkiego postępowania stwierdzonej fenomenologicznie. Wolność ta przy głębszej analizie zdaje się być dwuznaczna, zagrożona i oscylująca między tym co wzniosłe i jasne, a tym co niskie i ciemne.

Człowiek wprawdzie przynależy całkowicie do natury (przyrody), której różne siły działalności jego i autonomię uwarunkowują i ograniczają. Równocześnie jednak jest on „otwarty” na transcendencję i chciałby osiągnąć Tego, który ogarnia i obejmuje całą naturę. Człowiek dogłębnym swym jestestwem zda się dotykać Boga, ale nie potrafi Go ująć i dlatego też postawę człowieka cechuje chwiejność. Jego stanowisko można określić jako „między” (*zwischen*) i to w wielorakim znaczeniu. Jest on między naturą i tym co się ponad nią znajduje; przynależy do natury całkowicie, a równocześnie jest nieporównanie czymś więcej od niej, czego nauki przyrodnicze nie zdołają nigdy dostrzec. Z tej też racji człowiek nie podziela całkowitej determinacji rządzącej przyrodą, ale też jest daleki od niezmienności Boga. I w tym właśnie tkwi zarówno wielkość człowieka, jak i jego niebezpieczeństwo.

Jakkolwiek uwagi i spostrzeżenia autora są w zasadzie słuszne, to jednak nasuwa się wątpliwość, czy dotknął on właściwego sedna problemu wolności ludzkiej woli i wskazał na ontologiczne podstawy „mechanizmu” wolności. Odnosi się również wrażenie, że analizy swoje przeprowadza autor w ten sposób, jak gdyby on pierwszy zabierał się do wyjaśnienia ludzkiej wolności, która dotychczas pozostawała nietkniętym ugiem.

Ks. Ignacy Bieda SJ, Warszawa

Matthias SCHEEBEN, *Gesammelte Aufsätze*, wydał Heribert Schauf, Freiburg-Basel-Wien 1967, Herder, s. 309, (*Gesammelte Schriften*, t. VIII).

Jest to zbiór ważniejszych artykułów, które M. Scheeben opublikował w różnych czasopismach obecnie już ledwo dostępnych. Wydawcy *Gesammelte Schriften* Scheebena uznali za rzecz słuszną artykuły te znowu czytelnikowi udostępnić nie tylko w tym celu, by miał on bardziej całościowy obraz spuścizny kolońskiego teologa, ale również by mógł lepiej śledzić rozwój jego myśli. Dlatego też artykuły te zostały wydane w kolejności chronologicznej i widać z nich jak z biegiem czasu, w miarę studium i w ogniu polemiki myśli Scheebena ulegała pewnym przeobrażeniom i stawała się coraz to dojrzsza.

W gruncie rzeczy problematyka, jaką Scheeben w tych artykułach omawia, obraca się wokół porządku nadprzyrodzonego. Jest to zagadnienie Scheebenowi szczególnie drogie, któremu poświęcił niemal całe swe życie, broniąc nadprzyrodzoności łaski przeciw tendencjom racjonalistycznym występującym dość żywo w ówczesnej teologii niemieckiej (Kuhn, Hennes). Wydawca daje wybór artykułów Scheebena opracowany krytycznie, zaopatrzonej w indeks nie tylko imienny, ale i rzeczowy, co umożliwi łatwiejsze zorientowanie się w omawianej problematyce.

Ks. Ignacy Bieda SJ, Warszawa